

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра спортивних та рекреаційних ігор

Пазичук О. В.

Лекція № 4

**Організація, засоби і методи відбору в секції спортивних ігор
ДЮСШ, СДЮШОР. Принципи, засоби і методи відбору в збірні команди**

з навчальної дисципліни

**"ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ
ТА СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ"**

галузь знань: 01 Освіта

**спеціальність: 017 Фізична культура і спорт
факультет спорту**

Рівень освіти: бакалавр 3 курс

спеціалізація: регбі-7

Організація, засоби і методи відбору в секції спортивних ігор ДЮСШ, СДЮШОР. Принципи, засоби і методи відбору в збірні команди

Спортивний відбір – процес пошуку найбільш обдарованих людей, які здатні досягнути високих результатів в конкретному виді спорту.

Спортивна орієнтація – визначення перспективних спрямувань досягнення найвищої спортивної майстерності, в основі яких є вивчення задатків і здібностей спортсменів, індивідуальних особливостей формування їх майстерності. Орієнтація може стосуватися вибору вузької спеціалізації в межах даного виду спорту; визначення індивідуальної структури багаторічного тренування, динаміки навантажень і темпів росту досягнень; встановлення провідних факторів підготовленості і змагальної діяльності, здатних мати вирішальний вплив на рівень спортивних результатів конкретного спортсмена; вияву засобів, методів, навантажень, які можуть негативно вплинути на розвиток задатків, подавити індивідуальність спортсмена і т.і.

Таким чином, спортивний відбір має вирішити завдання виявлення перспективних людей, із яких можна підготувати видатних спортсменів, а спортивна орієнтація – визначити стратегію і тактику цієї підготовки в системі навчання і тренування.

Відбір і орієнтація тісно пов'язані зі структурою багаторічного удосконалення спортсмена.

У відповідності до цього доцільно виділяти п'ять етапів відбору, в результаті кожного із яких має бути відповідь на питання: чи здатний той хто досліджується вирішити ті питання, які стоять на конкретному етапі

багаторічної підготовки? У відповідності з цим і встановлюється основне завдання відбору на кожному із його етапів.

Таблиця 1.

**Зв'язок спортивного відбору
з етапами багаторічного тренування**

Спортивний відбір		Етап багаторічної підготовки
Етап	Завдання	
Первинний	Встановлення доцільності спортивного удосконалення в даному виді спорту	Початковий
Попередній	Виявлення здібностей до ефективного спортивного удосконалення	Попередній базовий
Проміжний	Виявлення здібностей до досягнення високих спортивних результатів, перенесення високих тренувальних і змагальних навантажень	Спеціалізованої базової
Основний	Встановлення здібностей до досягнення результатів міжнародного класу	До найвищих досягнень Максимальної реалізації індивідуальних можливостей
Заклучний	Виявлення здібностей до збереження досягнутих результатів і їх покращення	Збереження вищої майстерності
	Визначення доцільності продовження досягнень спортивної кар'єри	Поступового зниження

Для кожного із приведених етапів відбору характерні свої методи і критерії, точність оцінок і категоричність висновків. Якщо на першому етапі відбору велику роль відіграють антропологічні і морфологічні характеристики тих хто займається, то на заключному, п'ятому, етапі ці показники практично не враховуються, а основна увага звертається на рівень спортивних досягнень, величину і характер наступних навантажень,

психологічні особливості спортсменів, їх соціальне положення і мотивацію до продовження занять спортом.

На кожному етапі спортивного відбору не тільки виявляється доцільність подальшої підготовки спортсмена, але і дається повна оцінка його задатків і здібностей, сильних і слабких сторін техніко-тактичної майстерності, функціональної підготовленості, рівня розвитку рухових якостей, психічних особливостей, здійснюється аналіз наступного етапу підготовки – його спрямованість, величини і характер навантаження, їх адекватність індивідуальним особливостям спортсмена і ін. Всі ці дані є основою для орієнтації підготовки спортсмена на наступному етапі багаторічного вдосконалення. Таким чином, етапи спортивного відбору органічно зв'язуються із спортивною орієнтацією.

В процесі відбору і орієнтації використовуються найрізноманітніші дослідження, які дозволяють отримати достатньо повну інформацію про спортсмена:

- стан здоров'я і рівень фізичного розвитку;
- особливості тілобудови;
- особливості біологічного дозрівання;
- властивості нервової системи;
- функціональні можливості і перспективи удосконалення найважливіших систем організму спортсмена;
- рівень розвитку рухових якостей і перспективи їх удосконалення;
- здатність до засвоєння спортивної техніки і тактики, перебудова рухових навиків і техніко-тактичних схем;
- здатність до перенесення тренувальних і змагальних навантажень, інтенсивному протіканню відновлюваних процесів;

- психофізіологічні здатності до м'язово-рухового і просторово-часового диференціювання, оперативного сприйняття ситуації і прийняття адекватних рішень;

- мотивація, працелюбність, наполегливість, рішучість, мобілізаційна готовність;

- змагальний досвід, вміння пристосовуватися до партнерів і суперників, до особливостей суддівства;

- рівень спортивної майстерності і здатність реалізувати її в екстремальних умовах, характерних для головних змагань.

Інформація про стан здоров'я однаково є важливою для кожного із п'яти етапів. Дані про тілобудову, особливості нервової системи, можливості і перспективи удосконалення найважливіших функціональних систем організму особливо необхідні на першому і другому етапах, коли виявляється здібність юного спортсмена до занять конкретним видом спорту, визначається майбутня спеціалізація, здійснюється орієнтація процесу багаторічної підготовки. Рівень спортивного результату, здатність показувати найвищі результати в екстремальних умовах, змагальний досвід, вміння пристосовуватися до умов конкретних змагань мають вирішальне значення на четвертому і п'ятому етапах.

Рухова діяльність людини багато в чому обумовлена генетично, що особливо чітко проявляється в спорті. Велика роль генів природна, так як кожний ген визначає процес синтезу відповідного білка, ферменту і ін., керуючи всіма хімічними реакціями організму і визначаючи його ознаки. Унікальною властивістю генів є їх висока стійкість (незмінність) від покоління до покоління і одночасно здатність до мутацій. Для спортивного відбору і орієнтації виключно актуальним є визначення впливу генетичної конституції (генотипу) організму спортсмена (сукупності всіх його генів) на перспективи досягнень в спорті. В тому числі, є важливим визначення

наслідуваності морфофункціональних ознак людини, різних характеристик рухової функції, впливу генотипу на тренуваність людини, існування сімейної схожості у відношенні цих показників.

Багато досліджень, свідчать про великий вплив генетичної конституції на формування фенотипу спортсмена як сукупності властивостей його організму, які сформовані під впливом спадковості і зовнішнього середовища(табл.2; 3; 4).

Таблиця 2.

Спадковість основних морфофункціональних ознак у людини

Ознака	Спадковість
Довжина тіла, верхніх і нижніх кінцівок	Висока
Довжина тулуба, плеча і передпліччя	Висока
Ширина плеч і тазу	Значна
Обвід ший, плеча, передпліччя, стегна, гомілки	Середня
Маса тіла	Значна
Співвідношення білих та червоних м'язових волокон	Висока
Анаеробні здібності	Значна
Аеробні здібності	Значна

Таблиця 3.

Спадковість основних рухових якостей у людини

Ознака	Спадковість
Час простої рухової реакції	Висока
Час простих рухів	Значна

Максимальна статична сила	Значна
Максимальна динамічна сила	Середня
Швидкісна сила	Значна
Координація	Середня
Гнучкість	Значна
Локальна м'язова витривалість	Значна
Глобальна м'язова витривалість	Висока

Таблиця 4.

Спадковість і сімейне схожість у співвідношенні показників
функціональної підготовленості

Показник	Спадковість	Сімейна жість
Максимальне поглинання кисню	Значна	Значна
Розмір серця	Значна	Висока
Систолічний об'єм і серцевий викид	Висока	Висока
Склад м'язової тканини	Значна	Висока
Окисний потенціал м'язів	Значна	Висока
Окислення ліпідних субстратів	Висока	Висока
Мобілізація ліпідів	Висока	Висока

Дослідження, проведені з участю монозиготних і дизиготних близнюків, батьків і дітей, братів і сестер багато в чому дозволили встановити вплив спадковості і сімейної схожості важливих для спорту ознак. Не дивлячись на значні розходження в результатах, які приводяться різними дослідниками,

можна рахувати, що біля 20-25 % можливого приросту максимального споживання кисню під впливом раціонального тренування обумовлюється генотипом спортсмена. З цими даними співпадає і вплив спадковості на показники кисневого пульсу, серцевого викиду, окислювального потенціалу скелетних м'язів.

Спадковість в найбільшій степені має вплив на морфологічні показники. Особливо чітко спадкова залежність проявляється в продольних розмірах тіла і значно менше в об'ємних. Функціональні можливості спадкові в меншій степені, проте в більшості суттєвих для спорту показниках (середній викид, максимальна вентиляція легень, артеріально-венозна різниця, рівень максимального споживання кисню і максимального кисневого боргу і ін.) спостерігається виражена генетична обумовленість.

Вплив сімейної схожості на досягнення в спорті підтверджують неодноразові випадки успішних виступів батьків і дітей, братів і сестер. В будь-якому виді спорту є схожі приклади. Проте потрібно враховувати, що вплив сімейної схожості проявляється не тільки в генах, однакових для членів сім'ї, але й загальними для даної сім'ї зовнішніми умовами, включаючи відношення до спорту, конкуренцію між різними членами сім'ї і ін.

Генотип в певній мірі обумовлює і тренуваність спортсмена. Встановлено, що люди однакового віку, полу, вихідного рівня тренуваності по різному реагують на стандартні тренувальні програми.

Генетичний вклад в здатність до тренуваності дуже високий і у відношенні до деяких показників може досягати 75-85 %. Проявляється це в тому, що на один і той же об'єм тренувальних впливів одні спортсмени відповідають чітко вираженими довготривалими реакціями, а інші незначними.

Природа генетичного впливу на тренуваність в основному залишається не вивченою. Проте з упевненістю можна стверджувати, що вираженість адаптаційних реакцій, особливо на тренування силової, швидкісної, аеробної і анаеробної спрямованості, багато в чому обумовлюється генетичними факторами. Одні люди можуть відрізнятися високою здатністю до адаптації під впливом тренування, інші – середньою, треті – низькою. Висока степінь адаптації до одних навантажень може бути як високою, так і низькою адаптацією – до інших.

Рекомендована література

Основна:

1. Арзютов Г. Н. Многолетняя подготовка спортсменов. – Киев, 1999.
2. Ахметов Р. Ф. Вдосконалення методів педагогічного контролю за рівнем швидкісно-силових якостей студентів-спортсменів / Р. Ф. Ахметов // Оптимізація процесу фізичного виховання в системі вищої і середньої освіти. – 2010. – С. 53–4.
3. Бриль М. С. Отбор в спортивных играх / М. С. Бриль. – Москва : Физкультура и спорт, 1980. – 127 с.
4. Варакин Б. А. Предсоревновательная подготовка квалифицированных регбистов : автор. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки” / Варакин Борис Александрович ; ВНИИФК. – М., 1983. – 24 с.
5. Гарсия А. Регби. Техника. Тактика. Тренировочный процесс / А. Гарсия, Ж. Фурукс. – Париж : РоберЛафон, 1984. – 218 с.
6. Мартиросян А. А. Методические основы подготовки команд по регби-7 в ВУЗах Украины / Мартиросян А. А., Подоляка О. Б. // Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях : сб. науч. тр. – Харьков: ХГАДИ, 2005. – С. 114–115.
7. Пасько В. В. Совершенствование учебно-тренировочного процесса на основе учета параметров специальной физической подготовки регбистов / В. В. Пасько // Физическое воспитание студентов. – 2014. - № 3. – С. 49–56.
8. Пулэн Р. Регби. Игра и тренировки / Р. Пулэн ; пер. с англ. – Москва, 1978.
9. Спортивные игры / под ред. Ю. М. Портных. – Москва : Физкультура и спорт, 1975.

10. Физкультура и спорт: малая энциклопедия / пер. с нем. – Москва, 1982.

11. Правила спортивных игр и состязаний: иллюстр. энциклопед. спр. / пер. с англ. – Минск, 1998.

12. Хилл Р. Р. Регби : пособие для учителей, тренеров и игроков. – Веллингтон : Новая Зеландия, 1977. – 165 с.

13. Холодов Ж. К. Основы подготовки регбистов / Ж. К. Холодов, Б. А. Варакин, В. К. Петренчук. – Москва : Физкультура и спорт, 1984. – 189 с.

Допоміжна:

1. Адаптаційні зміни морфологічних показників організму спортсменів з різною спрямованістю тренувального процесу / Тетяна Куцериб, Любомир Вовканич, Мирослава Гриньків, Софія Маєвська, Федір Музика // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання і спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2016. – Вип. 20, т. 3/4. – С. 36–42.

2. Баскетбол : анот. трьома мовами бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 70 с.

3. Варіабельність серцевого ритму як критерій спортивного відбору та оцінювання функціонального стану спортсменів / Л. С. Вовканич, М. Я. Гриньків, Т. М. Куцериб, Ф. В. Музика // Фізіологічний журнал. – 2014. – Т. 60, № 3. – С. 163.

4. Васильчук А. Л. Перспективи електрогоніометрії при удосконаленні спортивної моторики / А. Л. Васильчук, Є. Н. Приступа // Роль фізичної культури в здоровому способі життя : [тези доп.] III Регіон. наук.-практ. конф. – Львів, 1992. – С. 134–136.

5. Данилевич М. В. Вплив занять спортивними іграми на рівень фізичного здоров'я хлопчиків 11–12 років / М. В. Данилевич, І. Б. Грибовська // Буковинський науковий спортивний вісник. – Чернівці, 2005. – Вип. 2. – С. 13 – 16.

6. Данилевич М. В. Показники фізичної підготовленості хлопчиків середнього шкільного віку / М. В. Данилевич // Фізична культура як фактор зміцнення здоров'я дітей і молоді в сучасних умовах : тези доп. – Одеса, 1994. – С. 31–32.

7. Данилевич М. В. Аналіз факторів, що впливають на фізкультурну активність учнів середнього шкільного віку / М. В. Данилевич, І. Б. Грибовська // Роль фізичної культури і спорту в здоровому способі життя : тези доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 1999. – С. 40 – 41.

8. Демчишин А. П. Рухова активність – нагальна потреба дитячого організму / А. П. Демчишин, В. І. Ковцун, Г. Г. Калька // Здоровий спосіб життя : зб. матеріалів III Міжрегіон. (I міської) наук.-практ. конф. – Львів, 2004. – С. 23–24.

9. Келлер В. С. Совершенствование системы повышения спортивного мастерства студентов вузов / В. С. Келлер, Р. С. Мозола, Е. Н. Приступа // Тез. докл. Всесоюз. науч.-метод. конф. сельскохозяйственных вузов по проблеме совершенствования системы повышения спортивного мастерства студентов вузов. – Дубляны, 1988. – С. 9.

10. Келлер В. С. Устройство для коррекции динамических и кинематических характеристик взаимодействия игрока с мячом / В. С. Келлер, Е. Н. Приступа, Н. В. Говор // Техника и спорт – V : тез. докл. Всесоюз. науч.-техн. конф. – Москва, 1989.

11. Келлер В. С. Характеристики соревновательной деятельности и методика повышения результативности баскетболистов при розыгрыше стандартных положений / В. С. Келлер, Е. Н. Приступа // Научно-педагогические проблемы физической культуры и спорта в свете основных направлений перестройки высшего и среднего специального образования в республике : тез. докл. респуб. науч.-практ. конф. – Ивано-Франковск, 1988. – С. 100–101.

12. Келлер В. С. Устройство для коррекции динамических и кинематических характеристик взаимодействия игрока с мячом / В. С. Келлер, Е. Н. Приступа, Н. В. Говор // Техника и спорт – V : тез. докл. Всесоюз. науч.-техн. конф. – М., 1989.

13. Келлер В. С. Факторы результативности соревновательной деятельности при розыгрыше стандартных положений / В. С. Келлер, Е. Н. Приступа // Проблемы повышения мастерства спортсменов : тез. докл. науч.-практ. конф. – Чебоксары, 1989. – С. 71.

14. Ковцун В. І. Основи фізичної та спеціальної фізичної підготовки юних волейболістів / В. І. Ковцун, Ю. І. Курилюк, Ю. М. Панишко // Здоровий спосіб життя : зб. наук. ст. – Львів, 2011. – Вип. 56. – С. 22 – 26.

15. Ковцун В. І. Показники техніко-тактичної діяльності в процесі змагальної діяльності / В. І. Ковцун, Ю. В. Марусин, В. Т. Козарецький // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор : матеріали наук.-практ. конф. – Львів, 2006. – С. 28–33.

16. Ковцун В. І. Оцінка термінового тренувального ефекту деяких вправ у юних волейболістів 15–18 років / В. І. Ковцун, В. В. Ковцун, В. Т. Козарецький // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2004. – Вип. 8, т. 1. – С. 175 – 179.

17. Ковцун В. І. Влучність та спеціальна витривалість при подачі м'яча / В. І. Ковцун // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. IV Міжнарод. наук. конгр. – Київ, 2000. – С. 59.

18. Ковцун В. І. Показники спеціальної витривалості юних волейболістів різних вікових груп / В. І. Ковцун // Педагогіка, психологія

та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХХІІІ, 2000. – № 16. – С. 17– 19.

19. Колабашкин А. Взгляд на регби будущего / А. Колабашкин // Спортивные игры. – 1986. № 8. –С. 4.

20. Коритко З. І. До питання про механізми адаптації серцево-судинної системи до циклічних навантажень / З. І. Коритко // Досягнення біології та медицини. – 2010. – № 2. – С. 70 – 74.

21. Коритко З. Загальна фізіологія : навч. посіб. / Зоряна Коритко, Євген Голубій. – Львів : ПП Сорока, 2002. – 141 с.

22. Коритко З. Медико-біологічні основи фізичного виховання / Зоряна Коритко. – Львів, 2002. – 51 с.

23. Коритко З. І. Нові погляди на механізми розвитку стадій загальноадаптаційного синдрому за умов дії граничних фізичних навантажень / З. І. Коритко // Світ медицини і біології. – 2013. – № 4(41). – С. 107 – 112.

24. Корытко З. И. Оптимизация функциональных возможностей и работоспособности в условиях физических нагрузок путем использования электронной копии фибринолизина / З. И. Корытко // Медицинский университет. – 2011. – № 4/5. – С. 10 – 14.

25. Коритко З. І. Особливості регуляторних механізмів серця у формуванні перехідних адаптаційно-компенсаторних станів за умов граничних фізичних навантажень / З. І. Коритко // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. – 2011. – № 3. – С. 66 – 72.

26. Коритко З. І. Реалізація адаптаційних можливостей кровообігу за умов граничних фізичних навантажень під впливом гепарину / З. І. Коритко // Вісник проблем біології і медицини. – 2011. – Вип. 2, т. 3. – С. 209 – 213.

27. Корытко З. И. Роль тромбин-плазминовой системы в структурно-функциональном состоянии миокарда в условиях физических перегрузок : автореф. дис. ... канд. биол. наук : [спец.] 14.00.17 "Нормальная физиология" / Корытко Зоряна Игоревна ; Львов. мед. ин-т. – Львов, 1990. – 16 с.

28. Коритко З. І. Фізіологічна характеристика станів організму : лекція з дисципліни "Фізіологія фізичного виховання і спорту" / Коритко З. І. - Львів, 2019. – 19 с.

29. Коритко З. І. Фізіологічні механізми формування рухових навиків і рухових якостей : лекція з навчальної дисципліни "Фізіологія фізичного виховання і спорту" / Коритко З. І. – Львів, 2019. – 9 с.

30. Коритко З. І. Вплив гострого фізичного перевантаження на стан систем гемостазу та імуногенезу / З. І. Коритко // Експериментальна та клінічна фізіологія. – 1995. – С. 182–185.

31. Куцериб Т. М. Морфологічні прояви адаптації організму до фізичних навантажень. Вступ у вікову морфологію. Вікова періодизація.

анатомічні особливості дітей і підлітків та осіб літнього віку : лекція / уклад. Куцериб Т. М. – Львів, 2019. – 36 с.

32. Куцериб Т. М. Основи вікової морфології : лекція / уклад. Куцериб Т. М. – Львів, 2019. – 18 с.

33. Куцериб Т. М. Предмет, завдання і методи вікової морфології. Вікова періодизація : лекція / уклад. Куцериб Т. М., Гриньків М. Я. – Львів, 2019. – 13 с.

34. Мельник В. До проблеми формування складу команд у ігрових видах спорту (на прикладі гандболу) / Мельник В., Лібович Н. // Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 квітня 2017 р.). – Чернівці, 2017. – С. 28–30.

35. Мухін В. М. Вплив спортивної спеціалізації на імунологічну реактивність спортсменів / Мухін В. М., Стюпіна А. Я., Коритко З. І. // Роль фізичної культури в здоровому способі життя : тези доп. II Регіон. наук.-практ. конф. – Л., 1991. – Ч. 1. – С. 71–72.

36. Мухин В. Н. Исследование функционального состояния системы свертывания и фибринолиза – один из критериев медико-биологического контроля за тренировочным процессом / В. Н. Мухин, Л. В. Чернова, З. И. Корытко // Роль физической культуры в здоровом способе жизни : тез.-реком. I Регион. науч.-практ. конф. – Львов, 1990. – С. 63–64.

37. Мартиросян А. А. Швидкісно-силова підготовка кваліфікаційних регбістів у підготовчому періоді: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Мартиросян Артур Артурович ; Харків. держ. акад. фіз. культури. – Харків, 2006. – 19 с.

38. Мітова О. О. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх / Мітова О. О. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 3. – С. 89–96.

39. Музика Ф. В. Морфо-функціональні показники спортсменів різних спеціалізацій / Музика Ф. В. // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики : зб. наук. пр. – Львів, 2000. – С. 25–26.

40. Музика Ф. В. Морфофункціональні показники стану м'язової системи у спортсменів різних кваліфікацій / Музика Ф. В., Малицький А. В., Гриньків М. Я. // Карповські читання : матеріали III Всеукр. морф. наук, конф.– Дніпропетровськ, 2006. – С. 49–50.

41. Музика Ф. В. Динамічна анатомія : лекція з дисципліни "Анатомія людини" / Музика Ф. В. – Львів, 2019. – 12 с.

42. Музика Ф. В. М'язова система : лекція / Музика Ф. В. – Львів, 2019. – 10 с.

43. Особливості соматотипу представників ігрових видів спорту / Тетяна Куцериб, Мирослава Гриньків, Федір Музика // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2014. – № 4(18). – С. 37–44.

44. Павлишин А. Особливості тілобудови та складу тіла волейболістів / Андрій Павлишин, Марія Мисак, Тетяна Куцериб // Молода спортивна наука України : зб. тез доп. – Львів : ЛДУФК, 2019. – Вип. 23, т. 4. – С. 102–103.

45. Пазичук О. Вплив харчових нутрієнтів на організм спортсмена / Ольга Пазичук, Федір Музика // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Л., 2014. – С. 186 – 188.

46. Пасічник В. М. Дослідження фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку / Пасічник В. М. // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали ХІІ Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених з міжнар. участю. – Суми, 2012. – Т. 1. – С. 174–179.

47. Пасічник В. Проблема оцінювання фізичної підготовленості дітей дошкільного віку / Пасічник В., Пітин М. // Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 квітня 2017 р.). – Чернівці, 2017. – С. 82–84.

48. Приступа Е. Н. Розыгрыш стандартных положений / Е. Н. Приступа // Старт. – 1989. – № 5. – С. 19.

49. Приступа Е. Н. Методические рекомендации по моделированию соревновательных влияний при розыгрыше стандартных положений в тренировке высококвалифицированных баскетболистов / Е. Н. Приступа. – Киев : [б. и.], 1990. – 27 с.

50. Приступа Е. Н. Моделирование соревновательных воздействий в учебно-тренировочном процессе квалифицированных баскетболистов / Е. Н. Приступа, А. Б. Мацак, Ю. М. Черкасов // Научно-методическое обеспечение системы подготовки высококвалифицированных спортсменов и спортивных резервов : материалы Всесоюз. науч.-практ. конф. – Москва, 1990. – С. 227–228.

51. Приступа Е. Н. Модельные характеристики и методика повышения результативности соревновательной деятельности единоборствующих баскетболистов при розыгрыше стандартных положений : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физ. воспитания и спорт. тренировки” / Приступа Евгений Никодимович ; КГИФК. – Киев, 1989. – 21 с.

52. Приступа Є. Розвиток моторики і фізичної підготовленості людини / Є. Приступа, Н. Завидівська // Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / Приступа Є. Н., Жданова О. М., Линець М. М. [та ін.] ; за наук. ред. Євгена Приступи. – Дрогобич : Коло, 2010. – Ч. 2, розд. 1. – С. 131 – 153.

53. Про затвердження Положення про Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України: Наказ Міністерства освіти і науки [від 02.07.2001] N 491.

54. Регбі : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 6 с.

55. Рівень фізичної та технічної підготовленості волейболістів / В. І. Ковцун, А. П. Демчишин, Н. П. Лібович [та ін.] // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор : тези II Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів : ЛДУФК, 1997. – С. 44 – 45.

56. Руденко Р. Є. Засоби відновлення фізичної працездатності у процесі тренувань та змагань // Слобожанський науково-спортивний вісник : [зб. наук. ст.]. – Харків, 2008. – № 4. – С. 124–127.

57. Руденко Р. Спортивний масаж : навч. посіб. / Романна Руденко. – Вид. 2-ге, допов. – Львів : Ліга-прес, 2009. – 160 с.

58. Соколов А. Регби: техника, тактика, обучение и тренировка / А. Соколов, А. Бутягин. – Москва : Физкультура и туризм, 1935. – 76 с.

59. Спортивні ігри в запитаннях та відповідях : метод. розробка / А. І. Мельникович, В. М. Артюх, В. І. Ковцун, В. А. Демчишин. – Самбір, 2002. – 43 с.

60. Частота травми голови та обличчя залежно від виду спорту, механізм та профілактика / Є. Н. Приступа [та ін.] // Клінічна хірургія. – 2017. – № 10(906). – С. 70–73.

61. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» // Олімпійська арена. – 1999. – № 3/4. – С. 76–78.

62. Korytko Z. I. Limit physical activity and stress: correction mechanism / Z. I. Korytko // Медичні науки. – 2017. – Т. 49, № 1. – С. 27.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Електронний каталог ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://3w.ldufk.edu.ua/>

2. Електронний репозитарій ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/>

3. Про фізичну культуру і спорт : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

4. Вплив занять баскетболом на фізичний розвиток баскетболісток [Електронний ресурс] / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Любомир Вовканич, Федір Музика // Спортивна наука України. – 2018. – № 2(84). – С. 9–13. – Режим доступу : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/737/712>